

Leerhuizen Palliatieve Zorg doorbreken taboe

Oproep: ontwikkelen van nieuwe leerhuizen

Het palliatieve leerhuis geldt tevens als proeftuin voor andere, nog op te richten leerhuizen. Laurens wil hierin graag het voortouw nemen. 'Wat ons voor ogen staat', zegt Marcel van Woensel bestuurder van Laurens en Zorg Compas, 'is dat we expertise en ervaring concentreren rondom bepaalde thema's. Het succes van leerhuizen is dat ze niet op afstand bij hogescholen en universiteiten opgericht worden maar juist in de praktijk ontstaan. Denk bijvoorbeeld aan de zorg rondom niet aangeboren hersenletsel, geriatrische revalidatie of buurtgerichte ondersteuning. Het doel van de leerhuizen is dat onderwijs, onderzoek en praktijk samenwerken zodanig dat niet alleen de betrokken partijen er baat bij hebben maar ook andere zorg- of opleidingsorganisaties een beroep kunnen doen op scholing en training die de leerhuizen aanbieden.' Laurens hoopt samen met andere organisaties en instellingen tot een landelijk netwerk van leerhuizen te komen op verschillende terreinen. Bent u geïnteresseerd in deze ontwikkeling? Wilt u er meer over weten of heeft u wellicht zelf een goed idee? Neemt u dan contact op met de Raad van Bestuur van Laurens en Zorg Compas via T 010 870 00 10.

'Kennis, kunde, kunst'. Onder dit motto biedt de stichting Leerhuizen Palliatieve Zorg een uitgebreid onderwijsprogramma aan op het gebied van palliatieve zorg. Dat begon in 2004 met losse cursussen, maar inmiddels wordt ook toonaangevend onderzoek verricht, worden incompanytrainingen gegeven en is de LPZ steeds vaker betrokken bij zorgprogrammering.

'Op sterven en rouw ligt nog steeds een taboe', zegt Frans Baar, specialist ouderengeneeskunde bij Laurens. Om dit te doorbreken stapte Laurens al in 2004 samen met De Open Ankh en het Haagse Florence in de stichting Leerhuizen Palliatieve Zorg (LPZ). Het doel: bijdragen aan een verdere ontwikkeling van alle aspecten die bij het zorgen voor mensen in de laatste levensfase komt kijken. Het eerste leerhuis is gevestigd in Laurens Cadenza – een voortzetting van de palliatieve unit van Laurens Antonius Jsselmonde – dat een jaar geleden haar deuren opende. Sinds oktober van dit jaar is ook Zorggroep Rijnmond met hospice de Regenboog van verpleeghuis Pniël onderdeel van het leerhuis.

Zorg voor professionals

Frans Baar is een pionier in de palliatieve zorg in Nederland en van meet af aan betrokken geweest bij de ontwikkeling van LPZ. 'De impact van het omgaan met de stervende patiënt

is groot. Niet alleen voor de naasten, maar eveneens voor de professionals. Ook voor de zorgenden moet worden gezorgd.'

Leren van complexe gevallen

Baar vervolgt: 'Bij mensen met een complexe zorgvraag en bij complexe situaties gaat het allemaal soms zo snel en heftig dat er ook dingen fout gaan. Dat levert inzichten op die ook voor minder complexe gevallen heel bruikbaar zijn.'

Marc Scholten, lid van de Raad van Bestuur van Laurens en Zorg Compas, beaamt dit volmondig en noemt met name het belang van onderwijs: 'In de zorg verval je als professional al gauw in routine. Met interactief en praktijkgericht onderwijs maak je zaken expliciet en krijg je feedback op je handelen.' De docenten van de LPZ zijn stuk voor stuk allemaal mensen die dagelijks met stervenden en hun naasten werken en dezelfde dilemma's tegenkomen als de cursisten. Het onderwijsaanbod

‘Een incompany-cursus is efficiënt omdat de hele organisatie wordt meegenomen’

bevat cursussen voor onder meer verpleegkundigen, specialisten oudergeneeskunde en huisartsen, maar ook voor apothekers, psychologen en geestelijk verzorgers. De cursussen zijn toegankelijk voor professionals uit heel Nederland.

Zorgprogrammering

Sinds 2004 heeft de LPZ de palliatieve zorg een flinke impuls gegeven. Nu is het tijd om de koers bij te stellen teneinde de efficiency verder te vergroten: niet alleen voor de LPZ, maar ook voor de partners van nu en van de toekomst. Baar: ‘Het onderwijs wordt door de professionals goed gewaardeerd. Toch is het zo dat de nieuwe kennis en kunde van de professional vaak in de lucht blijft hangen als niet ook de organisatie waar zij werken

wordt aangepast.’

De tegenstelling die nogal eens voorkomt tussen professionals en management is volgens hem te beschouwen als ‘een botsing van talen’. We moeten die talen openbreken en beseffen dat we ze beide nodig hebben.’ Volgens Baar ligt hier een taak voor zowel de professionals als de managers. ‘Een professional moet zijn eigen proces gaan beseffen en een balans vinden tussen betrokkenheid en distantie.’ De manager moet op zijn beurt ‘oppassen dat hij niet over de inhoud heen organiseert.’ De manager moet de professional ondersteunen om zelf verantwoordelijkheid te nemen voor de organisatie van de zorg. Modules voor het management moeten waarborgen dat nieuwe inzichten werkelijk kunnen

worden toegepast. Het LPZ-onderwijs beweegt zich zo van losse cursussen naar zorgprogrammering.

Incompany

Scholten noemt nog een trend waarmee LPZ inspeelt op de behoeften van zorginstellingen. ‘We gaan cursussen incompany geven. Een incompanycursus is efficiënt omdat de hele organisatie wordt meegenomen. Bovendien kan het programma naar eigen behoeften worden aangepast. Zo kan specifiek aandacht worden gegeven aan bijvoorbeeld de verankering van ethische kwesties in het elektronisch patiëntendossier.’ ‘Incompanycursussen zijn ook kostentechnisch gezien slim’, vervolgt Scholten. ‘Niet alleen omdat LPZ uiteindelijk kostenneutraal moet gaan

draaien, maar ook omdat door de beschikbare modules een financieel voordeel ontstaat voor de organisaties die cursussen afnemen.'

Samenwerken

Tot nu toe vinden het onderwijs en onderzoek vooral plaats in Laurens Cadenza, met 18 plaatsen de grootste palliatieve unit van Nederland. Baar noemt Cadenza 'bij uitstek een plek waar veel te leren valt. Maar,' benadrukt hij, 'LPZ is niet een speeltje van Laurens alleen. Het besef dat we moeten samenwerken met derden is binnen de hele palliatieve zorg groot. Je moet je nu eenmaal altijd bewust zijn van de patiënt, diens familie en de veelheid van hulpverleners die bij de patiënt betrokken zijn.'

Onderzoek

LPZ werkt ook samen met de hogescholen in de regio en met de Erasmus Universiteit. Zo hebben inmiddels diverse promovendi onderzoek verricht naar zaken die de palliatieve zorg direct ten goede komen: bijvoorbeeld het onderzoek naar pijnmeting bij patiënten die zich niet goed (meer) kunnen uiten. Dit leidt momenteel tot de ontwikkeling van nieuwe instrumenten en werkwijzen. Als deze zijn getest, worden ze direct ingepast in het cursusaanbod.'

Voor uitgebreid onderzoek is Cadenza eigenlijk niet groot genoeg. 'We hebben anderen nodig om nieuwe instrumenten voor de zorg en het onderwijs echt goed te verdiepen en te verbreden', aldus Baar. 'Hoe meer units meedoen, hoe beter de opbrengsten van het onderzoek zullen zijn. En daarmee zal ook het onderwijs steeds beter worden.' ●

Palliatief centrum De Regenboog

Kees Goedhart is specialist ouderengeneeskunde bij Zorggroep Rijnmond en bestuurslid van de LPZ. Hij vertelt over de activiteiten van LPZ in palliatief centrum De Regenboog, dat sinds oktober 2009 onderdeel is van de LPZ.

'Het belangrijkste effect van de LPZ zie ik bij huisartsen die een cursus hebben gevolgd. Ze gaan beter anticiperen op de verslechtering van een terminale patiënt, en besteden meer aandacht aan de multidisciplinaire organisatie van de zorg rondom de patiënt.' Kees Goedhart hoort ook van huisartsen dat ze sneller het consultatieteam raadplegen, simpelweg omdat ze het team na een cursus helderder op hun netvlies hebben staan.

Goedhart is in een vroeg stadium bij de LPZ betrokken geraakt. Hij deed dit aanvankelijk op persoonlijke titel, maar inmiddels is Zorggroep Rijnmond formeel bij het leerhuis aangehaakt en is Goedhart niet alleen docent, maar ook lid van de programmacommissie.

Goedhart heeft mede aan de wieg gestaan van De Regenboog, het palliatief centrum van verpleeghuis Pniël in Rotterdam, en geeft daar begeleiding. Hij signaleert een uitstralend effect van de zorg voor de zorgenden in De Regenboog. 'In De Regenboog is het gebruikelijk dat de zorgenden wekelijks bijeen komen om ervaringen te delen. En dan ga je nadenken, want waarom doen we dat niet ook op de psychogeriatrische afdeling? Waar het werk soms nog zwaarder is? Ook daar wordt daarom nu al geruime tijd een 'keek op de week' gehouden. Zo zie je in de praktijk dat wat we binnen de LPZ uit willen dragen, ook voor andere doelgroepen interessant is.'

Momenteel werkt Goedhart vooral in verpleeghuis Siloam in Hoogvliet, waar de palliatieve unit nog in de kinderschoenen staat: een goede kans voor Goedhart om gebruik te maken van de LPZ. 'We laten zowel managers als professionals opleiden met cursussen die een goede samenhang hebben: onderling, maar ook met de diverse lagen van de organisatie. Drie professionals zijn opgeleid tot zorgspecialist zodat ze een vraagbaken worden voor iedereen in de nieuwe unit. En de managers leren goed wat dit werk betekent voor hun rol.'

'De manager moet de professional ondersteunen'